

LİSANSIZ GÜNEŞ ENERJİSİ PROJELERİNDE FİNANSMAN SORUNLARI

****Özlem Döğlerlioğlu Işıksungur'un Gas&Power Dergisi için yazdığı köşe yazısı**

Güneş enerjisinden lisanssız elektrik üretimi, tüketiciler ve yatırımcılar için yeni fırsatlar sunmaktadır. Lisanssız üretim sayesinde tüketici, kendi ihtiyacını karşılamak amacıyla kendi elektrik üretme imkanına kavuşmakta ve bu üretim sürecinde şirket kurma, lisans alma gibi bir takım yüksek maliyetli prosedürlerden ise muaf olmaktadır. Öte yandan, sistem kurulum maliyetleri veya proje finansmanı, güneşten elektrik üretmek suretiyle maliyetlerini azaltma planları yapan elektrik tüketicileri için önemli bir sorun oluşturmaktadır. Zira, yapmış olduğumuz ufak bir araştırma sonucu ülkemizdeki bankaların “lisanssız güneş projelerine” en azından şu an itibarıyla finansal destek verme konusunda çok da istekli olmadıkları söylenebilir. Örneğin, telefonla görüşme yaptığımız bankalar şu an için lisanssız projelere kredi vermediklerini veya çok ciddi teminat istediklerini belirttiler.

Dolayısıyla, güneşten elektrik üretmek isteyen bir tüketici 100 kw’lık bir proje için, kullanılan malzemenin niteliğine göre değişmekle birlikte asgari 300.000 TL’lik bir yatırım masrafıyla karşı karşıya kalacaktır. Kaldı ki PV sistemlerinin ilk yatırım maliyetleri yüksek olduğu gibi, PV sistemlerden beklenen faydanın sağlanması için bu sistemlerin düzgün işletilmesi ve bakımının sürekli sağlanması gerekli olduğu da unutulmamalıdır. Bu noktada kendi elektriğini üretmek isteyen tüketicinin ya bu projeden vazgeçmesi ya da bir başka yöntemle (lisanssız güneş projelerine yatırım yapma ve finans sağlama konusunda istekli özel yerli/yabancı şirketlerle yapacağı/yapmaya çalışacağı anlaşmalarla) amacına ulaşması gereklidir.

Yurtdışında, özellikle Amerika’da ve bazı Avrupa ülkelerinde, güneş enerjisi projelerindeki finansal zorlukların yanı sıra işletim ve bakım sorumlulukların üstesinden gelinmesinde “Third Party Financing- Üçüncü Kişi Finansmanı” olarak adlandırılan bir sistemden yararlanılmaktadır (1). Genellikle “power purchase agreement” (PPA) olarak adlandırılan “enerji satınalma anlaşması” veya leasing agreement olarak adlandırılan kiralama anlaşması aracılığıyla uygulanan bu sistemde; tüketici, ortalama 20-25 yıllık bir süre için yatırımcıyla yapılan anlaşma karşılığında, PV sistemine kendi sahip olmaksızın ve PV sisteminin kurulumu için herhangi bir ilk yatırım maliyetine katlanmaksızın, PV sistemi tarafından üretilen elektrik enerjisi üzerinden elektrik ihtiyacını karşılamaktadır.

Power purchase agreement (PPA) olarak adlandırılan birinci modelde (2), kendi elektriğini üretmek isteyen müşteri (tüketici), projeyi geliştiren kişiye (developer)-yatırımcıya, mülkü üzerinde PV sisteminin kurulmasına izin vermekte ve PV sistemi tarafından üretilen elektrik enerjisi ise, anlaşmada belirlenen tutar üzerinden müşteri (tüketici) tarafından satın alınmaktadır. Bu modelde, sistemin sahibi, projeyi geliştiren ve finansmanını sağlayan yatırımcı iken, müşteri sistemden yararlanan konumundadır. Bu modelle, müşteri hem ilk yatırım maliyetinden, hem de ilerleyen süreçte ortaya çıkacak olan bakım ve işletim sorumluluklarından kurtulmakta başka bir ifadeyle ilk yatırım maliyetleri, sistemin bakım ve işletim sorumlulukları doğrudan doğruya yatırımcıya devredilmektedir. Genellikle bu sistemde, müşteri, sistem tarafından üretilen elektrik miktarına bağlı olarak yatırımcıya aylık bazda ödemede bulunmaktadır. Mülk sahibinin üretilen enerjiyi, sistem sahibinin yazılı izni olmadan satması mümkün olmamakla birlikte, ihtiyaç fazlası enerjinin sisteme satışı imkan dahilindedir. Amerika’da mevzuattan kaynaklanan bazı durumlar nedeniyle, bu model alternatif olarak geliştirilen diğer bir model ise leasing modelidir. Bu modelde ise, mülk sahibi, elektrik üretmek için gerekli güneş enerjisi sistemini kiralamakta ve bu kiralama işlemi

karşılığında müşteri, sistem sahibine aylık olarak sabit miktarda ödeme yapmaktadır. Her iki modelde de sistem sahibi yatırımcıya, yenilenebilir enerji kaynaklı teşvik ve vergi indirimlerinden yararlanma imkanı sağlanmaktadır. PV sisteminin kurulması, bakım ve işletilmesi yüksek maliyetler gerektirdiğinden PPA veya Leasing seçenekleri tüketiciler için cazip seçenekler sunmaktadır (3).

Ülkemiz lisanssız mevzuatına bakıldığında (yeni lisanssız yönetmeliği ve tebliği Kurul'da kabul edilmiş olmasına rağmen, yayınlanmaması nedeniyle, bu açıdan incelenememiştir) ise, lisanssız güneş projelerinin 3. kişi tarafından finansmanına ilişkin doğrudan bir düzenlemenin bulunmadığı görülmektedir. Mevcut sistemde lisanssız güneş projesi çerçevesinde elektrik üretmek isteyen tüketici ya kendi öz imkanlarını kullanmak ya da bankadan/finans kuruluşlarından destek almak suretiyle bu projeyi tamamlamak durumundadır. Ancak bankalar, mevcut durumda konuyla ilgili isteksiz davranmakta veya yüksek faizler talep etmektedir. Bununla birlikte, halihazırda birçok yerli ve yabancı firma yurtdışında uygulanan sistemler çerçevesinde lisanssız projelere finansman sağlama konusunda istekli ve hazır durumdadır. Ancak mevzuattaki belirsizlikler, bu sektöre yatırım yapmak isteyenleri tedirgin etmektedir. Mevcut durumda, yerli ve yabancı şirketler sorunun çözümünde dolaylı yöntemler ve karmaşık sözleşmelerle aynı amaca ulaşmaya çalışmaktadır.

Ülkemizde de “üçüncü kişi finansmanının” yasal bir zemine kavuşturulması, hem güneş enerjisinden yararlanmak suretiyle lisanssız elektrik enerjisi üretmek isteyen tüketicinin, hem de yatırımcının önünü açacaktır. Dolayısıyla tüketiciyi ve yatırımcıyı koruyan doğru düzenlemeyle hem tüketici hem yatırımcı hem de ülkemiz bu süreçten kârlı çıkacak ve enerji piyasasında lisanssız enerji projelerinin önü daha da açılacaktır. Bu yolla tarımsal sulama amaçlı elektrik üretilmesi projesinden tutunda, çatı tipi veya tarla tipi lisanssız güneş enerjisi projelerinin sayısında artış yaşanacaktır.

NOT: “Güneşlenme Hakkı” ve “ Enerji Piyasasında Kooperatifleşme” adlı yazıların ortaya çıkmasında fikir öncülüğü yapan sevgili Ateş Uğurel'e katkılarından dolayı teşekkür ediyorum.

(1) <http://www.solarroadmap.com/srmdata/userfiles/Third-Party-Financing---SPYC.pdf>

(2) <http://www.nrel.gov/docs/fy12osti/51815.pdf>

(3) <http://www.nrel.gov/docs/fy10osti/46723.pdf>